

PROSA PROSA PROSA PROSA PROSA PROSA

«XARIT ETA LAINO» (1)

«**A**skatasuna lortzeko gure arbasoek borrokatu egin zuten, hil egin zuten,... Askatasuna lortzeko gure arbasoek utzi egin zituzten beren emazteak, beren seme-alabak, beren etxeak, beren ondasunak,... eta abiatu ziren gatazka zelaietara, luebakietara, herioaren basamortuetara.

Eta gaur egun, gu beren ondorengook, prest gaude borrokatzeko, hiltzeko, dana uztzeko,... gure askatasuna arrixkuan jartzen den bakoitzean».

1.- BI HITZ HASI AURRETIK

Asko gara amets eta asmoen indarrak sinisten dugunok eta asko izan dira, dira eta izango diren hauen atzetik, dana utzirik, dana galdurik baita bizitza bera askotan ere, abiatu direnak.

Herri guztietan, garai guztietan aurki ditzakegu baieztapen hau frogatzen diguten pertsonaiak. Amets kodiziatutakoena, jarraitutakoena, itxarotakoena eta baita ames-tutakoena ere askatasuna izan dugu beti. Hitz ederra beraz, eta esanahi ederrago baten ontzi eta babesleku. Urteetan zehar askatasuna izan da herri eta gizon-emakume askoren bandera, helburua, itxaropena,... bizitzeko eta borrokatzeko aitzakia. Eta aitzakia zelarik piztu izan dira nonahi gerraren suak, herioaren txinpartak.

Askatasuna lortzeko gure arbasoek borrokatu egin zuten, hil egin zuten,... Askatasuna lortzeko gure arbasoek utzi egin zituzten beren emazteak, beren seme-alabak, beren etxeak, beren ondasunak,... eta abiatu ziren gatazka zelaietara, luebakietara, herioaren basamortuetara.

Eta gaur egun, gu beren ondorengoak, prest gaude borrokatzeko, hiltzeko, dana uztzeko,... gure askatasuna arriskuan jartzen den bakoitzean. Elaberritxo honen bidez hauxe azaldu nahi izan dut Xarit mutil kartagotarra eta Laino neska euskaldunaren bitartez; Eta hortarako oinarritu ditut bi lagun hauen izaerak, biziak,... Kristo aurreko II. mendean, eta kartagotar eta erromatarren artean egondako punika izeneko bigarren gudatean kokatu.

Erroma ipini dut zanpaketaren seinale, Kartago aske izatearen bandera, eta bion ondoan, gure Euskal Herri zahar maitea, gure askatasunaren aldeko etengabeko borrokaldia agertu nahiean. Zein gure herria baino zaharrago askatasunaren aldeko borrokan?, nork kenduko dizkigu oraindik lortu ez dugun askatasunaren alde borrokatzeko grina eta kemena? Inork ez eta xiur aski, heriotza berak ere ez!

Azkenez, elaberriaren azken orrietan, Xaritek Lainok hil aurretik emandako lauburu begiratu, Kartagoren bukaera igertzen digunean, bizitzaren etengabeko kurpil ibiltaria azaltzen digu. Alde batera edo bestera, gure lauburuak egiten duen bezalaxe, edo eskubitara edo ezkerretara, edo zori txarreko aldera edo onekora, baina beti itzulika. Eta une zehatz batetan itzuli baten bukaera beste itzuli baten hasiera bihurtuko zaigula konturatu ahal izanen gara. Eta honela, Navarro Villosladak bere Amaiaeren bitartez ederki esan zigun bezala, amaiera izango da hasiera.

Gertakizun txar eta beltz batzuk dakarkiguten amaiera beste gertakizun alai eta zorionsuen hasiera bilaka bait daiteke, eta agian askatasunaren Hiltzeak askatasunaren berpizte baten sortze berria ekar dezaikiguke. Auskalo! Dan-dana dago itzulika, txilipurdika,... eta baita gu gizakiok ere. Orain hiltzen garenok, orain Ilargirantz daraman Ortzadarreko bidea hartzen dugunok, agian biharko egunean eta euriaren bitartez itzuliren gara berriro gure Amalurren kolkora beste izaki bizidun batez bihurturik. Eta bizidun esatean, ezin dezakegu ahaztu bizitzea eta izatea ez daudela oso urruti, izaten diren guztiak hola edo hala bizi bait dira ere.

Laino hilik suertatzen zaigu elaberriaren korapiloan, baita beste zenbait pertsonai ere: Anteron, Harriet, Anibal bera ere; Hilik eta beraien idealak beraiekin batera arrunt galdurik. Baina askatasunaren aldeko grina eta borrokak dirauten bezala, beren gogoa, beren izateek, nahiz eta izate ezberdin batez izan, iraun dezakete; Eta atzo Anibal zena gaur betizu ederra izan daiteke, eta atzo Laino zena gaur xirimiri mehe, goxo, hezea,. Auskalo!

Danak aurrera darrai, biziak, ludiak, izadiak... denon ametsek, eta baita askatasuna lortzeko grina eta borrokak ere; Zeren danok osotasunaren bukagabeko kurpil ibiltarian murgildurik bait gaude, eta zeren danok bait gara etengabeki jarioan sortzen den iturri horren ur mugikorraren ttantta ttikia.

2.- NAUFRAGIOA

—Astiron, Astiron, lagundu nazazu, ezin dut gehiago!

—Berehala Xarit, ez kezkatu! Salbo gara! Bual haundiak aditu du gure bihotzen deia eta salbo gaude!

Honela mintzatzen zen gizona gaztea zen oraindik, berrogeiren bat ingurukoa, haritza bezain sendo eta liraina, ederra, goiera ertainekoa, ile orizkoa... eta bere begi urdinetatik zerion begiradak nortasun indartsu eta jatorrezko pertsona azaltzen zuen.

Bestea, Xarit izenekoa, gazteagoa zen, larru beltzaranegokoa, ile beltz beltza garaiagoa; indartsu eta sendo ere, baina gazteagoa izanik, ez zuen bere lagunaren sendotasunarik hartzen. Nahiz eta hondar orixkaren gainean konorterik gabe egon etzan-etzanda, bere aurpegian hogeitabost bat urteren gazte jator eta lirain baten izakera irakur zitekeen.

Astironek arrastaka, bere laguna atera zuen, itsas haserrearen ur apartsuek ikuitu ezin zezaketeen lekuraino, eta gero bat ere denborarik galdu gabe, olatuek itsasertzera zekarzkiten kaxa, manta, zapi eta bestelako hondakinen hartzeari ekin zion.

Egia esan, gauza haundirik ez zen, baino bai bertako hondarrokoskeini zezaizkietena

baino gehiago, eta hau jakinik, Astironek beren txaluparen azken hondakin eta hornizioak ur hotzetatik ateratzen saiatu zen denbora luzez.

Argia behera zihoan, eta zaparrada gogor eta aize danbaden artean apenax ezin zitekeen deus ikusi.

1.- Astironek
arrastaka, bere
laguna atera zuen
itsas haserrearen
ur apartsuek ikutu
ezin zezaketeen
lekuraino.

3.- LEIZEZULOAN

—Aupa Astiron!, non gaude? Salbo al gara? A bai, gogoratzen naiz, Baal haundiak lagundu gintuen eta berari esker, gure txalupak jo zituen harkaitz beltz eta zorrotz haietatik bizirik irten eta urrutian zegoen hondartzaraino igerika iritsi ahal izan genuen.

Baina non gaude orain? Hau zer da, leizezuloren bat? Gure itsasontziko besteren bat salbatu al da?

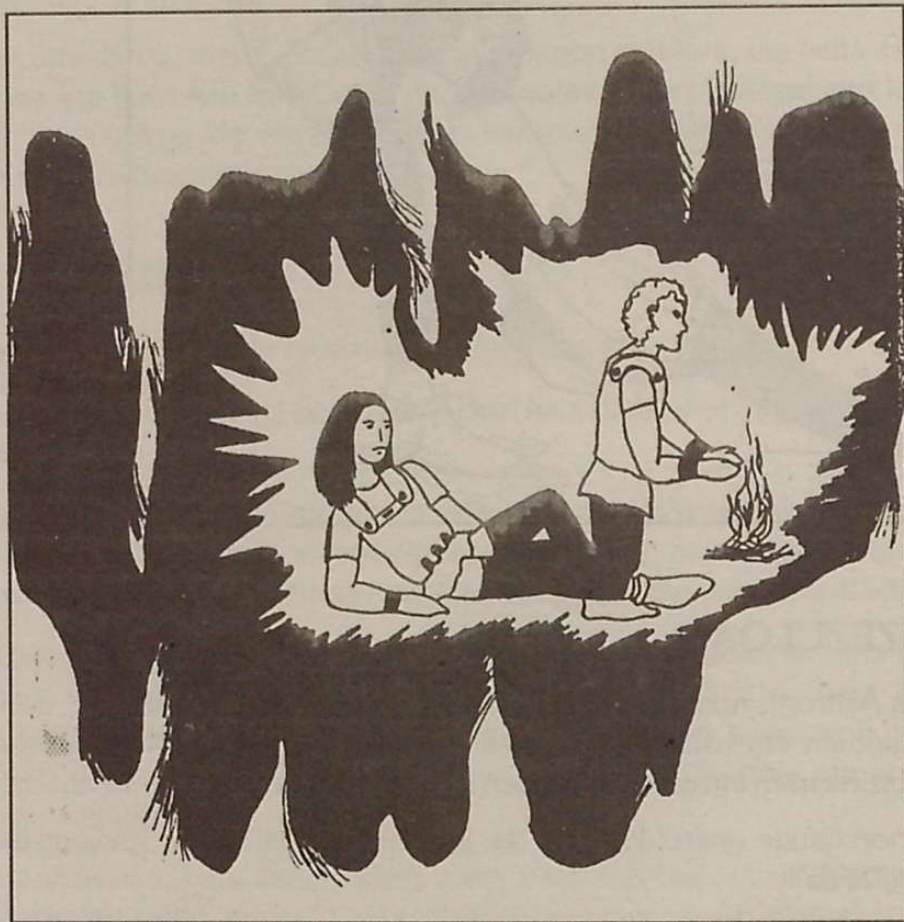
—Xarit laguna, ez mugi gehiegi, nekaturik zaude eta sasoian behar zaitut hemendik irteteko. Bai, hondartza inguruko leizezulo batetan gaude eta berotzen gaituen su honen egurrak gure txaluparen hondakinetatik sortuak ditugu. Jateko ez dut gauza

haundirik lortu, kaio arraultz hauek ezik, eta gurekin itsasontzian zihoazten beste guztiei dagokienez, ez du ematen beste inor salbatu denik eta ez da beste txalupen inolako arraztorik inondik ikusten. Xiur asko Itsasok irentsiko zituen betirako. Kartagoko izarrek lagun diezaieten azken bidea aurkitzen!

—Gure bidaiak porrot egin du, Kasiteride Ugarteak urrun daude oraindik, oso..., eta ezin izango ditugu hango metalak Kartagora eraman. Anibalek, gure buruzagi adoretsuak, honen berri izan beharko du erromatarrei berriro aurre egin aurretik. Gure marinel zaharrek ondo aholkatu ziguten bide honi ez jarraitzeko agindu zigutenean, baina gure herriak metala behar zuen gudateari ekiteko eta azkenean, hemen leku arrotz honetan, leizazulo honen iluntasun hotzean!

—Bai Kantauri Itsasoa ez da Mediterraneo bezain barea, eta bertako jainkoek indar izugarri kolpatzen dituzte beren bideetatik zehar hausartzen diren ontzi exkasak. Kasiteride Ugarteak urruti daude, urrutiegi gure ontzientzako, eta erromatarren aurkako beste gudate baten ateetan gaudenez, urrutiago oraindik. Xarit, Anibalen itxaropenak zuk antolatutako ibilaldian jarrita zeuden, eta orain...!

—Eta orain... zulo hontatik irten eta Kartagonobara abiatu Anibalengana! Ugarte madarikatu horietako metalekin edo metalik gabe, gudateari hasiera eman behar zaio erromatarrek indartsuegi bilakatu aurretik. Eta xiur egon, Astiron, zeruetako izarrek Kartagoren garaipen bideak argituko dituztela!

2.- Bai, hondartza inguruko leizezulo batetan gaude eta berotzen gaituen su honen egurrak gure txaluparen hondakinetatik sortuak ditugu.

4.- «EUSKALDUNEN HERRIXKAN»

—Beitu Xarit, han urrutian muino haren gerizpean dagoen herrixka! Ez da oso haundia, baina behinepein jakin ahal izango dugu non gauden eta zaldiak lortuko ditugu gure aberrirantz abiatzeko.

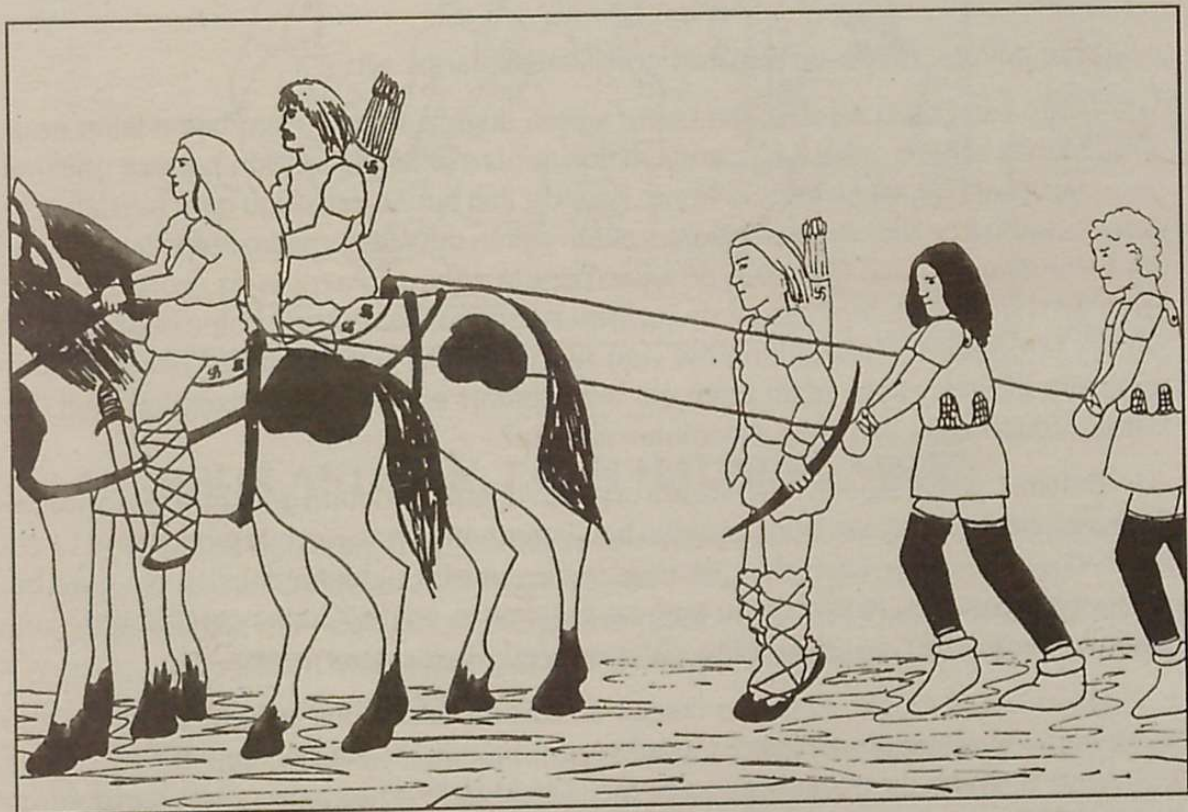
—Hamar bat txabola dira, besterik ez, baina behintzat zerbait beroa jan ahal izanen dugu. Ia egun osoa daramagu bidean eta gaurkoarekin badira hiru egun tripazorriak kanta kantari ditugula; hondartzako zulo hura utzi ezkeroztik horren zuzen.

—Baina kontu haundiz ibili beharko dugu hemengo biztanleekin, ez bait dakigu zeintzu eta nolakoak izan daitezkeen. Agian ez dute kartagotarrez gauza onik aditu eta...!

—(Bapatean) —Geldi hor arrotzak, edo nere gizonen geziek zuen gorputzak zeharkatuko dituzte! —oihukatu zuen emakumezko ahots batek latin txarrean eta inguru-giroaren lasaitasuna hautsiz—.

Geldi hor biak! —errepikatu zuen beren aldameneko harkaitz baten gainetik, arkume larruz jantzitako neska gazte eta polit batek—. Bere agindupean zeuden sei edo zazpi gerlariak bi kartagotarrak sokaz lotzen zituzten bitartean.

Oso azkarra izan zen dana, tximista baino azkarrago, eta egoeraz jabetu baino lehen, Xarit eta Astiron andre eder eta ezezagun horren hatzaparretan preso aurkitu ziren. Amen batean bi zalditatik lotu egin zituzten eta gisa honetan, emeki emeki zaldien urratsei jarraituz, lehen ikusitako herrirantz eraman zituzten.

3.- Amen batean bi zalditatik lotu egin zituzten eta gisa honetan, emeki emeki zaldien urratsei jarraituz, lehen ikusitako herrirantz eraman zituzten.

5.- «LAINO»

Txabolak egur, belar eta lohi egosiaz egina zeuden eta kanpo aldetik andreek jositako kolorezko ehunetaz estalita zeuden. Danak antzekoak ziren, baina herrixkaren erdi erdian bazegoen besteak baino askoz haundiago eta ederragoa zen txabola. Ehun orlegi batez estalita zegoen eta bertan zituen zenbait borobil zuritan, gorri kolorezko lau burutako gurutzen borobiltzuak ikus zitekeen. Bere aurrean su ederra zegoen eta bere inguruan lurtean eserita sei zazpi bat gizon-emakume beuren hizkuntz bitxiaz mintzatzen.

Halako batean eta neskaren agindu bati jarraituz, txabola aurrean gelditu erazi ziguten; gerlariak sokak kendu zizkiguten eta horrela aske, libre,... txabolaren ate urreraino eramane gintuzten. Barrundik hiru gizon irten ziren, zer edo zer esan ziguten beraien mintzairaz, baina guk ez genien ezer ulertu. Neska konturatu zen eta guregana hurbilduz esan zigun latin kaxkarrean:

—Ongi etorri mutilak, basoetako euskaldunen artean zaudete, ez diozue inori bildurrik eduki behar! Ni Laino naiz eta herrixka honen buruzagia den Harriet, nere aitak agur beroenak eskeini nahi dizkizue bere bihotz errainetatik. Baina zeintzu zarete eta zertara etorri zarete euskal lurralde hauetara?

—Eskerrik asko!, —erantzun zion Xaritek— horren atsegin egiten zitzaien neska begibistatik galdu gabe. Kartagotik Kasiteride Ugarteetara metalaren bila gindoazen baina itsasok gure ontzia harkaitzetara eramane zuen eta miralukuski salbatu gara gu biok bakar bakarrik. Ez genekien non ginen eta herenegun martxan jarri ginen gure aberrirako bidearen bila. Gertatutako beste guztia ez dut uste oso ezezaguna egingo zaizuenik!

—Hau adituta, neska ezitxaroren gorritasunaz jantzi zen—.

—Ondo esan duzu arrotza, eta ulertu egiten dugu zure haserrea, baina jakin ezazu euskaldunek zeharo paketsuak garela, baina nahiz eta kanpotarrekin harrera onekoak izan, dela bost bat urtetik honera kontu haundiz ibili behar izan dugu gure herriak erre, gure neskatxak bortxa eta gure gizonak akatu egiten dituzten urrezko kolorez jantzitako eta erromatar izeneko gerlarien arma arrotz eta ankerren azpian ez erortzeko. Neu ere preso hartu ninduten Kalagorria suntsitu zutenean, baina zorte kolpe batez baliatuz handik bi urtetara ihesari ekin ahal izan nion. Bi urte luze eta trixte haietan beren mintzaira ikasteko beta eduki nuen eta orain berari esker zuekin hitzegiten ahal dut. Baina orduan zuek ez zarete erromatarrak ezta?

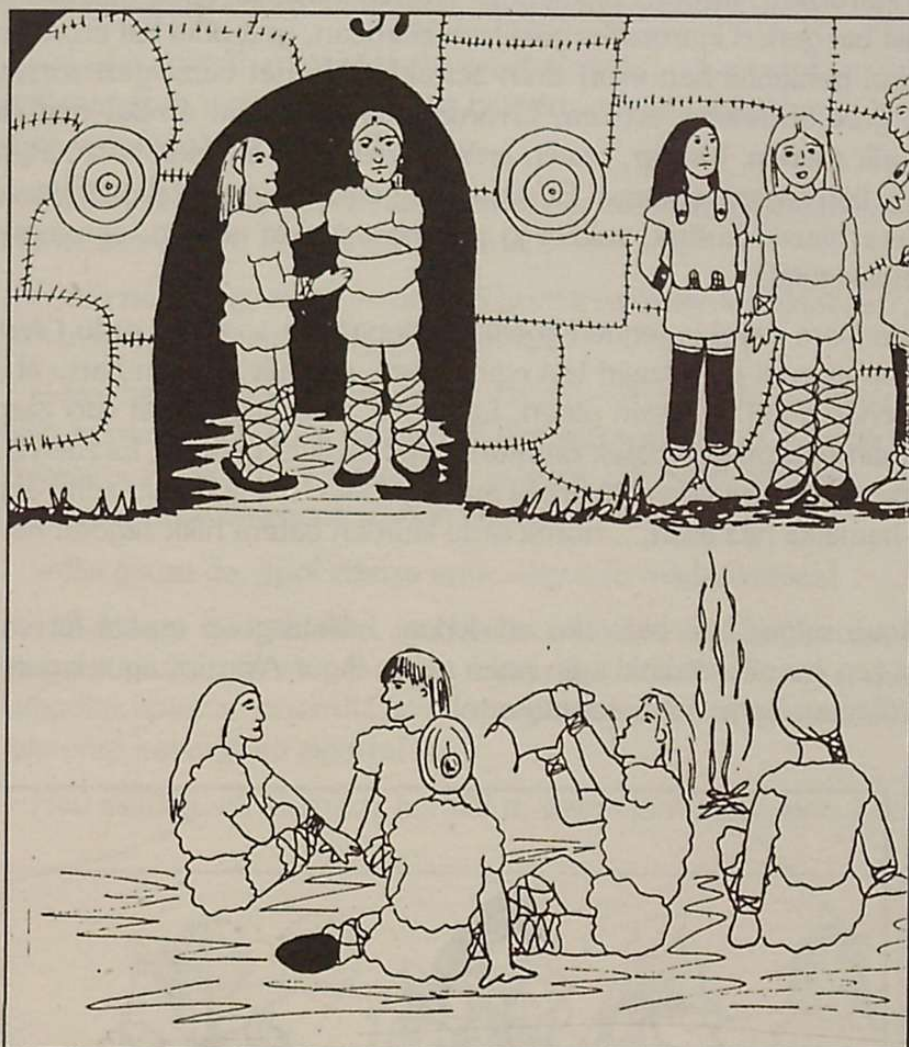
—Ez laino, gu kartagotarrak gara eta urrutiko ugarte horietara gure etsai amorratuak diren erromatarren aurka borrokatzeko behar genuen metalaren bila gindoazen. Gerra hurbil daukagu, erromatarrak gure askatasuna suntsitu nahiean dabilta eta gure buruzagi bulartsua den Anibal aurre egiteko prestatzen ari da. Guda horretan dan dana jokatu dugu, edo askatasunezko garaipena edo betiko morruintza.

—Jakin ezazu mutila Anibalen izanea ez zaigula ezezaguna egiten, erromatarren aurkako zenbait gatazketan bere laguntza izan bait dugu; eta horregatik bere izenak oso ospe handia du gure leinu guztietan. Orain dela egun batzu zuen buruzagiren gutunlari bat etorri zitzaigun laguntzaren eske, Anibalek Erroma zigortu nahi bait du, eta une hauetan leinu guztietako ordezkariak Iruñean daude bilduta eskakizuna aztertuz. Oraingo ez dago ezer erabakirik, baina nere uste apalez euskaldunen baietza

borobil borobila izanen da, eta gure gerlari trebeenak berarekin bidaliko ditugu. Geu gertu gaude, eta bihar bertan bagoaz nere aita eta biok Iruiñea aldera azkeneko berrien bila.

—Ez bazaizue axola nere laguna eta bioi izugarri gustatuko litzaiguke zuekin joatea!

—Baita guri ere holako gizon prestu eta adoretsekin joatea!

4.- Ni Laino naiz eta herrixka honen buruzagia den Harriet, nere aitak agur beroenak eskaini nahi dizkizue bere bihotz errainetatik.

6.- «AGUR ASTIRON, EGUN HAUNDIA ARTE!»

Hurrengo egunean, goiz goizetik, euskaldunen herrixkatik irten izan ginen Iruiñeko bidean jarrita. Jende askorik ez ginen, gero eta ederrago zegoen Laino, Harriet bere aita, gu biok eta hogeitabost bat gerlari gazte eta gertu. Gure zaldiak azkar azkarrak ziren, zenbaitetan haizea baino azkarragoak, eta honelaxe habaila bizian euskaldunen hiriburuaren bidea erdi egina genuen.

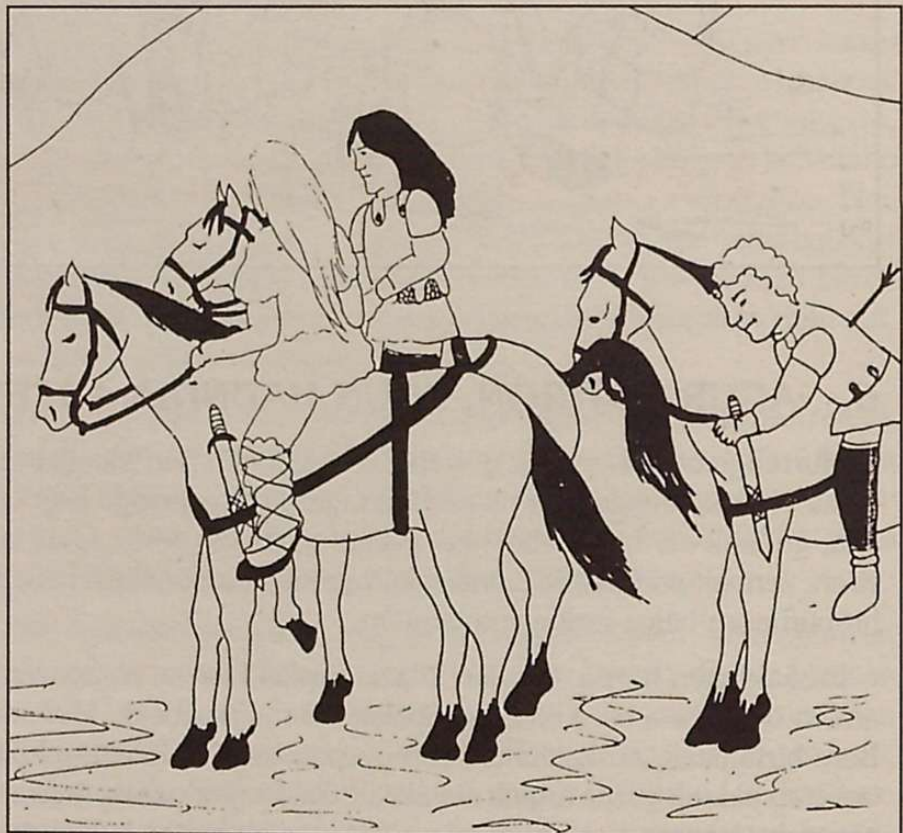
Euskaldunen herria, beraien hitzez: Euskal Herria, zoragarria zen, bere landaretza arront ugaria eta bere basoak zabalak eta mugagabeak. Huraxe herri xarmangarria! Bere biztanleak, euskaldunak, oso gorputz sendo eta ederrakoak ziren, ederrak, eta izeraren aldetik guztiz argiak eta alaiak. Zaldiz gindoazela, aurre aurrean zihoan batak bapateko bertsoa bota zuen, eta beste guztiek bertso banaz erantzuna eman zioten.

Guk ez genuen tutik ere ulertu, baina euskararen doinuak gero eta zoragarriago jotzen zuen gure belarrietan. Euskarak, euskaldunen hizkuntzak, bazuen xarma majiko eta liluragarria batez ere Lainoren ezpainetatik lau haizetara jaiotzen zenean.

Beraiek esan zigutenez, barduliarrak ziren, eta zegoeneko aspaldi sartuta ginen baskoien lurraldeetan. Bapatean erreka zabal bat agertu zitzaigun aurrean eta alde batetik bestera zeharkatuz, egurrez egindako zubi hestu, luze eta arriskutsua. Hasi ginen banan banan igarotzen, Harriet, Laino eta gu biok lehendabiziz, gero gure atzetik gerlariak. Hamabost bat gerlari igarotzeko gelditzen zirenean, gezi odei bat erori zen gure gainean. Gerlari gehienak han erori ziren zerraldo. Harriet bera, gezi zorrotz batek zeharkaturik gure aurrean erori zen. Erromatarrak ziren eta erreka ondoko harkaitzetan ezkuturik zueden. Laister, sasien artetik erromatar soldadu batzu atera ziren gatazka odoltsu bati hasiera emanaz. Ez zegoen zer egiterik, gureetako gehienak hilik bait zeuden, eta hauxe ikusirik, zaldiei jo eta ihesari ekin genion, erromatar zaldunak atzetik zetozkigutela.

Ez dakit zenbat denbora pasako genuen korrika, zalapartaka,... agian ordu t'erdi, baina azkenean erromatarrek jarraitzeari laja egin zioten, eta guk atsedean hartu ahal izan genuen. Oso jende gutxi gelditzen ginen, Laino, ni, Astiron, eta sei edo zazpi gerleri. Gelditzerakoan Astiron gezi batek zauriturik zegoela ikusi genuen. Ez zuen bat ere esaten, zuri zuria zegoen, eta bere begirada arras galduta. Ez nion ezer aditu ahal izan, nahiz eta nik hamaika hitz esan,... hortik ordu laurden batera hilik zegoen nere besoen artean.

Astiron, nere lagun mina, nire bidetako adiskidea, hilik zegoen euskal lurrean etzanda, gau beltza zen eta nik saminki egin nuen nigar. Agur Astiron, agur laguna, paradizuko zelai urdinetan berriz elkar topatu arte!

5.- Oso jende gutxi gelditzen ginen, Laino, ni, Astiron, eta sei edo zazpi gerlari. Gelditzerakoan Astiron gezi batek zauriturik zegoela ikusi genuen.

7.- «EUSKALDUNEK EZ DUTE AHAZTEN»

Goiz hura ez zen besteak bezelakoa izan. Eguzki ederra zegoen, txoriak kanta kantari... baina gure bihotzak goibeltz, Harriet, Astiron eta gerlari euskaldun gehienak hilik bait zeuden. Lainok ez zuen ezer esaten, bizirik gelditzen ziren beste gerlari gazteek gutxiago, baina denon begietan trixtura nabari zegoen. Neuk urraturik neukan bihotza, nere lagun Astironen oroimena beti nere buruan bait zegoen. Bapatean, Lainoren ahots eztsuak goizaldeko ixiltasuna hautsi zuen.

—Lasai anaiok, mendeku eta askatasunaren eguna ez dago urruti, laster Anibalek erromatarren indarra suntsituko bait du, eta gu euskaldunok berarekin egongo bait gara garaipenaren orduan!

Gerlariak ez zuten ezer erantzun, beren buruekin baieztatu baizik. Haietako batek, Haritz izenekoak, honela galdetu zuen:

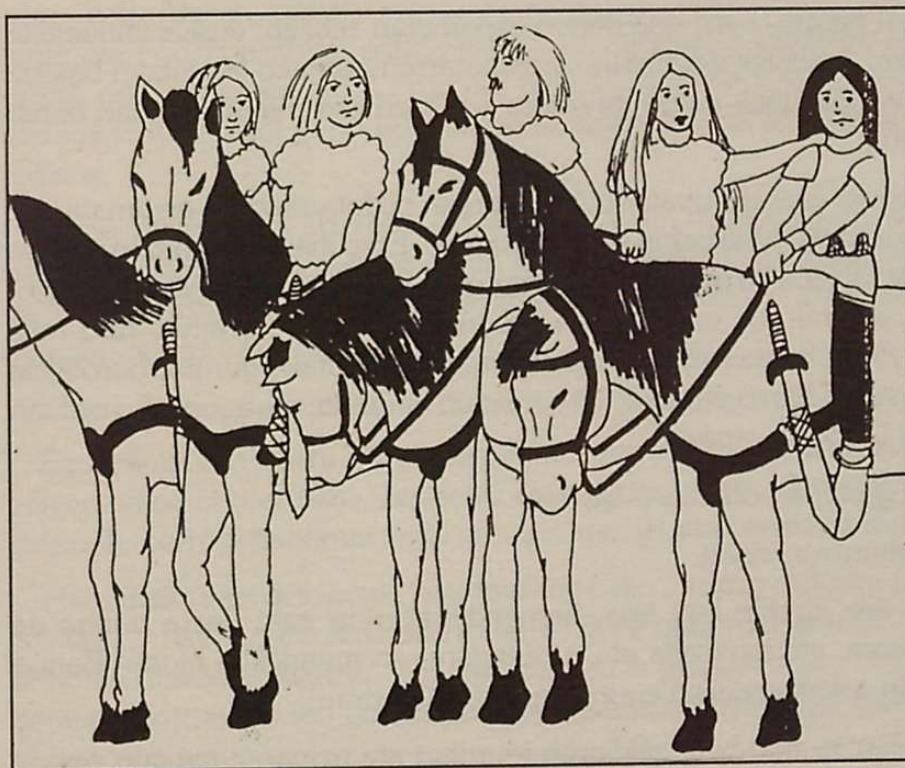
—Eta zer egingo zuten erromatar horiek baskoien lurraldeetan?, nik uste nuen askoz beherago, Herribehera aldetik zebiltzala!

—Bai halaxe da —erantzun zion Lainok— baina zenbaitetan gure mugak gaudituz gure herrialdeetan barrena sartzen dira ikara sortaraziz, herriak errez eta gure gizon-ema-kumeak akatuz; Hau eginda martxa ederrean itzultzeko. Eta hauek xiur aski horietako talde batekoak izanen lirateke.

—Ba gauza da, jipoi ederra eman digutela madarikatuak!

—Bai ongi diozu Haritz, madarikatuak!, herri askeen zanpatzaileak!, gizon-ema-kumeen erahiltzaileak!, ilusioen lapurrak!,... baina Amalur gure jainkosa babesle haundiak laster emanen die horren ongi merezi duten zigorra, Anibalen eskutik joango zaie ongi irabazitako zigorra!

Hau esanda eta niregana hurbilduz, eskua jarri zidan lepo gainean honela esanaz:

6.- Eta zu Xarit, laguna, jakin ezazu euskaldunok ez dugula inoiz ahazten, eta nere aita eta zure lagunaren heriotzak ez direla alperrikakoak izango, gure askatasunaren aldeko borroka nahiaren hazi emankorra baizik.

—Eta zu Xarit, laguna, jakin ezazu euskaldunok ez dugula inoiz ahazten, eta nere aita eta zure lagunaren heriotzak ez direla alperrikakoak izango, gure askatasunaren aldeko borroka nahiaren hazi emankorrek baizik!

Begiratu ninduen begietara eta bere begiradak zer edo zer gehiago azaldu nahi zuela zirudien. Altzatu nintzen eta indar berok eman nion eskua. Laster Iruiñerako bidean geunden gure zaldi azkarren gainean, urrutiratzerakoan Astironen oroimena etorri zitzaidan burura eta ezin izan nuen bera lurperaturik zegoen zelai aldera begirada trixte bat ukatu.

8.- «IRTEERAREN ORDUA»

Bidean ez genuen bestelako oztoporik izan eta horrela bi egun barru Iruiñeko harresien aurrean ginen. Ez zen haundiegia, behintzat nik ezagutzen nituen beste hiriburuekin gonbaratuz, baina bai ederra eta egokia. Bere harresiak ez ziren oso garaiak baina bai sendoak, bere etxeak ez ziren luxu haundikoak baina bai txukunak, eta bere aberatsak ez ziren oso aberatsak baina bai osasuntsu eta jatorrak.

Bere kaleak hestu samarrak ziren, eta gure zaldiekin larri larri ibili ginen. Azkenean, «Maritxalar» izeneko ostatu aurrean gelditu Lainok nagusiari posada eskatu egin zion.

Iruiñeko kaleetan mugimendu haundia nabaritzen zen eta baita gizon armatu asko ere. Ostatuak jendez josita, eta nonahi aditzen zen bertso edo kanta zaharraren bat. Giro izugarria zegoen eta guda usaia nonahi eta noiznahi nabari ziteken. Jendea pozik zegoen eta egunetik egunera Euskal Herri guztietatik etorritako gerlari gazteen presentzia nabarmenagoa egiten zen.

Hamabost bat egun pasata, berri ona denon ezpainetan zebilen: euskal leinuetako buruzagien batzarreak, Anibalek eskatutako erromatarren aurkako laguntzari baietza emana zeukan; Eta euskaldunak pozaz gainezka zebiltzen erromatarrei eman behar zieten jipoiak pentsatuz.

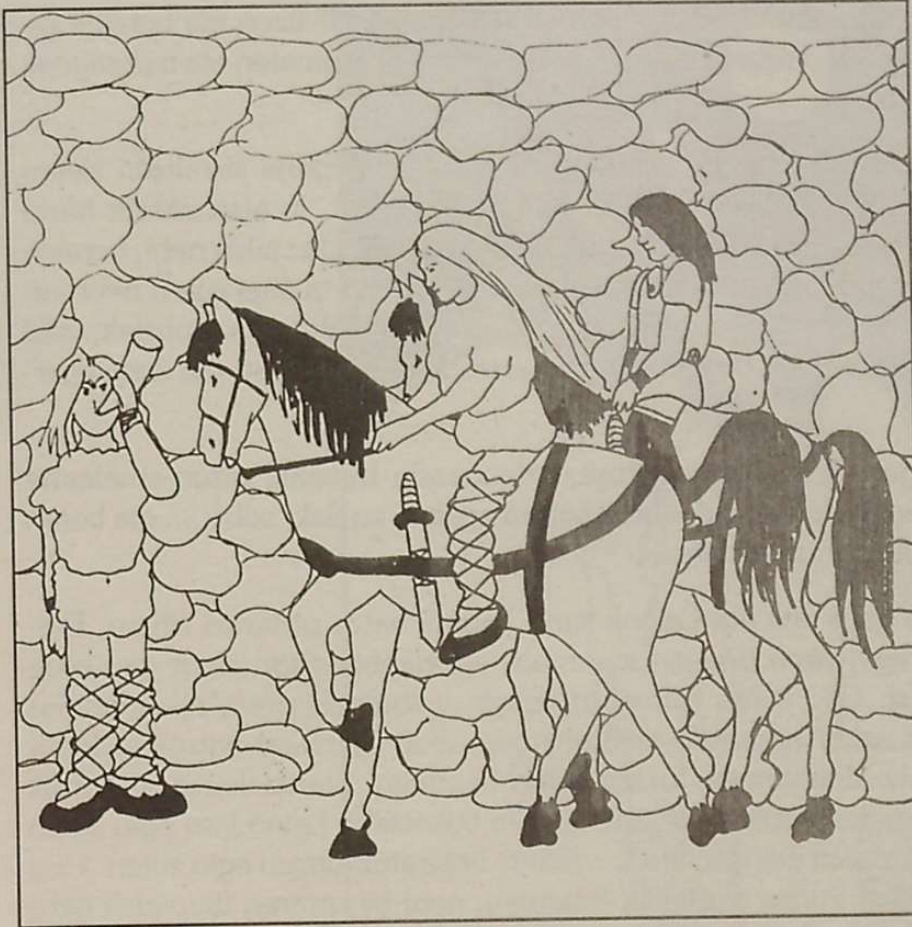
Hurrengo hilabeterako euskal tropak Iruiñea aurrean bilduta zeuden, erromatarren elkartua zen Sagunto izeneko hiria behin suntsitu ezkerro, Ebro ibai ondoan zain zeuden kartagotar tropeengan abiatzeko prest. Irteeraren eguna zoragarria egin zitzaidan oso. Iruiñeko dorreetatik adarrak joz eman zuten irteteko seinaleari jarraituz, hiru mila gerlari martxan ipini ziren, kanta kantari, euskaldunen lau burutako gurutze borobiltsu edo lauburuak airean harro harro astinduz. Ni beraiekin nindoan, eta agurtzeko orduan musu bat eman nion Lainori esanaz:

—Itzuliko natzaizu garaipen doinuarekin!

Berak, irriparrez, erantzun zidan:

—Itzuliko gara, ni ere zurekin bait noa, hemendik aurrera zure izarra izango da nerea, zure zortea nerea, eta nera aita eta zure lagunaren mendekua biona! Banoa zurekin eta Anibalekin askatasunaren eguna ikustera! Goazen!!!

Eta hau esanaz, sokaz jo zion bere zaldiaren ipurdiari eta troparena abiatu zen.

7.- Ni ere zuekin noa,
hemendik
aurrera zure
izarra izango da
nerea.

9.- «ALPE MENDIETAN BARRENA»

Egun luze ziren Aragoitik irten izan ginela, Auñamendietako elurra ahazturik zegoen, baita Galian zenbait erromatar gudalderekin izandako gatazka eta istiluak ere. Ilargi eta Eguzki askotan aldatu izan ziren zeruetako bideetan eta oraingoz Erroma urruti, oso urruti genuen. Urruti eta helduezina gure begien aurrean «Alpe» izeneko ikaragarriko mendi garai eta zorrotzak altzatzen bait ziren gure bide guztiak erabat moztuz.

Elurra mara mara ari zuen eta dan dana zuri zuria zegoen. Hura hotza gure hezurretako mamiraino sartzen zena! Gure larruzko jazki lodiak guztiz egokiak ziren, baina arma astun eta guda abere asko ematen genuenez, gure martxa ez zen guk nahi genuen bezain azkarra.

Egun batzuren barru, Alpeetan zehar genbiltzan, arrastaka baina sendo, hotzez hiltzen baina odolez bero. Jendetza ikaragarria ginen, elurraren ozpa ozpa mugitzen ginenok, berrogeitahamar mila oinezko gerlari eta bederatzi mila zaldun inguru,...

Haundiak ziren oztopoak, haundiak trabak,... elurra, horma, hotza, etsaiak nonahi zelatan,... baina gure ametsen indarra, gure garaipen grinak,... haundiagoak ziren oraindik; Izadiak bidaltzen zizkigun zankadila guztiak baino askoz haundiagoak, eta beraiei esker jarraitzen genuen aurrera izadiaren oztopoak gaindituz, jainko etsaien gorrotoa desafiatuz.

Euskaldunak oso ohituratuta zeuden mendian eta elurrean ibiltzen eta beraiek zeramazkiten pisu astunenak. Trebeak ziren benetan aziendak eramaten eta trebeagoak borrokatzeko orduan.

Asto, behor edo mando,... berrdin zitzairen, eta animaliek ederki jarraitzen zieten tranka, tranka,... alde batetik bestera, haitz batetik bestera,... ia atsenaldirik hartu gabe. Hori bai Afrikatik ekarritako elefante iletsuekin ez zuten ezer jakin nahi, beraien aurrean ez bait zekiten zer egin. Errespetu ikaragarria zieten eta ahal zuten neurrian beraiengandik urruntzen saiatzen ziren. Beraien ustez, elefanteak ez ziren piztiak, izaki jakintsuak baizik; eta horregatik beraiengan oso errespetu misteriotsu eta iluna agertzen zuten.

Bai, euskaldunak gerlari adoretuak ziren, aziendazain trebeak, gizon-emakume alaiak eta bihotz haundikoak, baina denbora batera apalak, umilak, ixilak,... eta beren sinismen zaharren gordelari amorratuak!

Behin ilargi beteko gaua zen eta Lainok surta haundi batzu pizterazi zituen. Euskaldun guztiak bildu egin ziren beraien inguruan, eta hantxe egon ziren gau osoa kantatuz eta dantzatuz. Oso kanta liluragarri bezain goibeltzak ziren, melankoniaz beteta,... eta dantzak azkar azkarrak, erritmoz gainezka. Soinulari batzuk «txirula» izeneko zurez egindako doinutresna jotzen zuten bitartean, dantzariak jauzi bortitz batzu eginez, beren ezpatak topa arazi zituzten; Eta bukatzeko Laino jaso egin zuten beren gurutzatutako ezpaten gainean eta Ilargirantz begiratuz altzatu egin zuten. Une haietan jainkosa eder bat iruditu zitzaidan, bitartean, nere bihotzaren taupadek gero eta azkarrago jotzen zuten: danba, danba, danba,...!

Erritoari bukaera eman eta gero, gure dendaren bakardadean elkar ikusi genuenean, beren eginkizun misteriotsuez galdetu egin nion, eta bai berak erantzun ederra eman ere.

—Xarit, gaur gauean, heriotzaren jainkosa den Ilargi bere sasoi gorenean dago, zahar zaharra, bete bete,... eta ondorioz bere ezezkor eragin gaiztoa gero eta indartsuago ager daiteke AMALURren gainean. Honelako egunetan, euskaldunok kantatu eta dantzatu egiten dugu bere indar ezezkorrak gera arazi nahiean; Eta suaren bitartez iluntasunezko erreinu beltzaren erreginak ihesari ekin dakion.

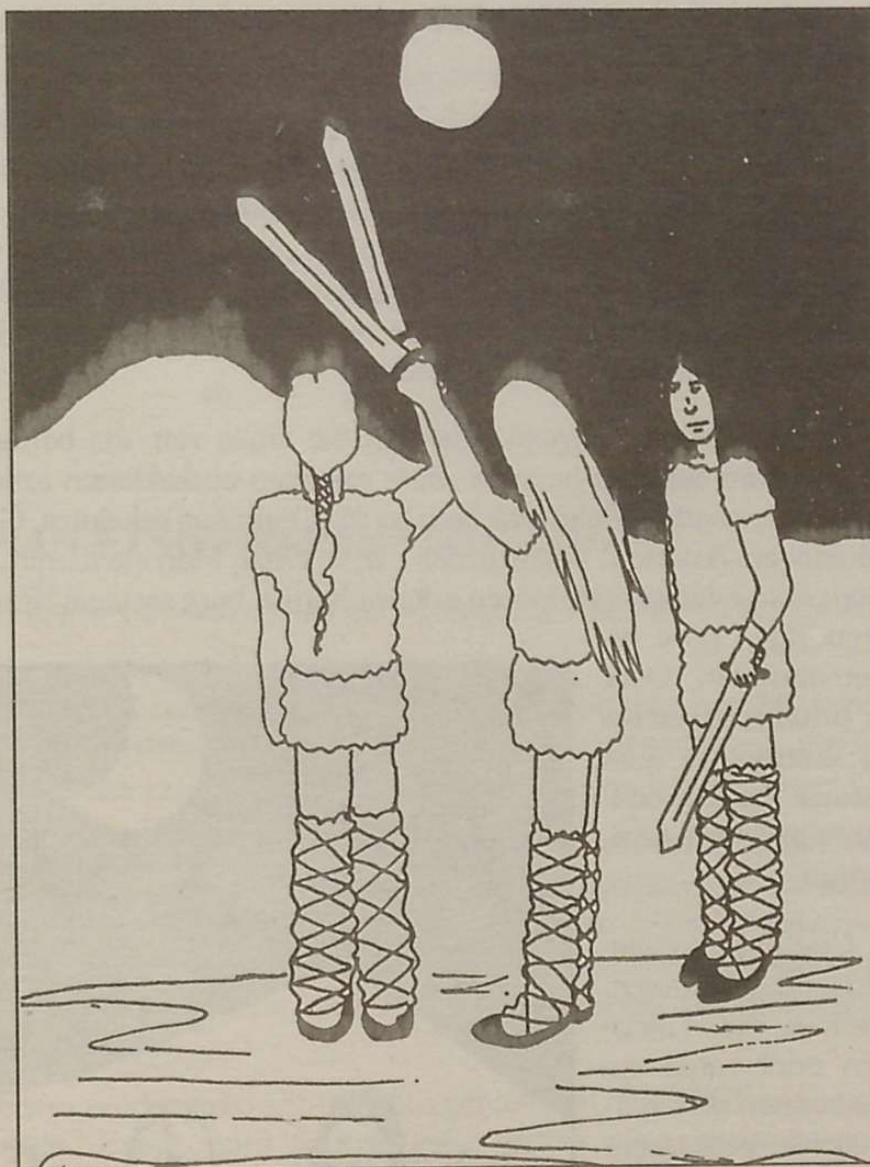
—Orduan zuen Ilargi eta gure Astarte jainkosa gauza bera dira, gu ere ilargiaren ezezkor indarren bildur bait gara.

—Horrela izanen da eta agian jainkoek nahi izan dute Ilargi eta Astarte, Euskal Herria eta Kartago, zu Xarit eta ni Lainoren bideak gurutza zitezen!

—Ez da asmakizun txarra, Ilargi eta Astarte, Euskal Herria eta Kartago, zu eta biok... Bi bide eta zorientasuna eta askatasunerantz daraman bidegurutze bakarra!

Azken esaldi hau bukatu aurretik, Lainoren ezpainen samurtasuna sumatu nuen nere masailetatik.

8.- Agian jainkoek nahi
izan dute Ilargi eta
Astarte, Euskal
Herria eta Kartago,
zu Xarit eta ni
Lainoaren bideak
gurutza zitezen!

10.- «ILARGI ETA ASTARTEREN BEDEINKAPEN AZPIAN»

Laino zoragarria zen, Alpeetako mendi gailurretako loretxoak baino politagoa. Umila, apala, xumea,... baina denbora berean azkarra, indartsua, bizia,... Kartagon eta Mediterranioko bi ertzetan emakume ederrak ezagutzen nituen, Mauritaniako neskatxa beltz beltzak, ikatza baino ilunago diren neskatxa xarmangarriak, Astarteren argitasunaz jantzitako iberiar neska lizun bezain ederrak,... baina Lainoren musuek agertzen zuten xarma ixila, bere begien apaltasun argitsua, bere barru barrundik zerion jatortasun dizdiratsuak liluraturik neukaten. Neska euskaldun haren izaeraz kautiborik nengoen eta bere nortasunaz preso.

Gainera ez zen bakar bakarrik bere edertasuna nere baitan iraultzen zena, nere bihotza bol-bol-bol,... irekiten jartzen bait zen bere hitz eztitsua entzuterakoan, bere irripar misteriotsu bezain gozoa ikusterakoan, bere arnasa epela nere ondoan sumatzerakoan...!

Berak ere maite ninduen, eta ahal zuen guztietan honelaxe adierazten zidan. Bera euskalduna, ni kartagotarra, baina zer axola?, bere neska eta ni mutila bait ginen eta

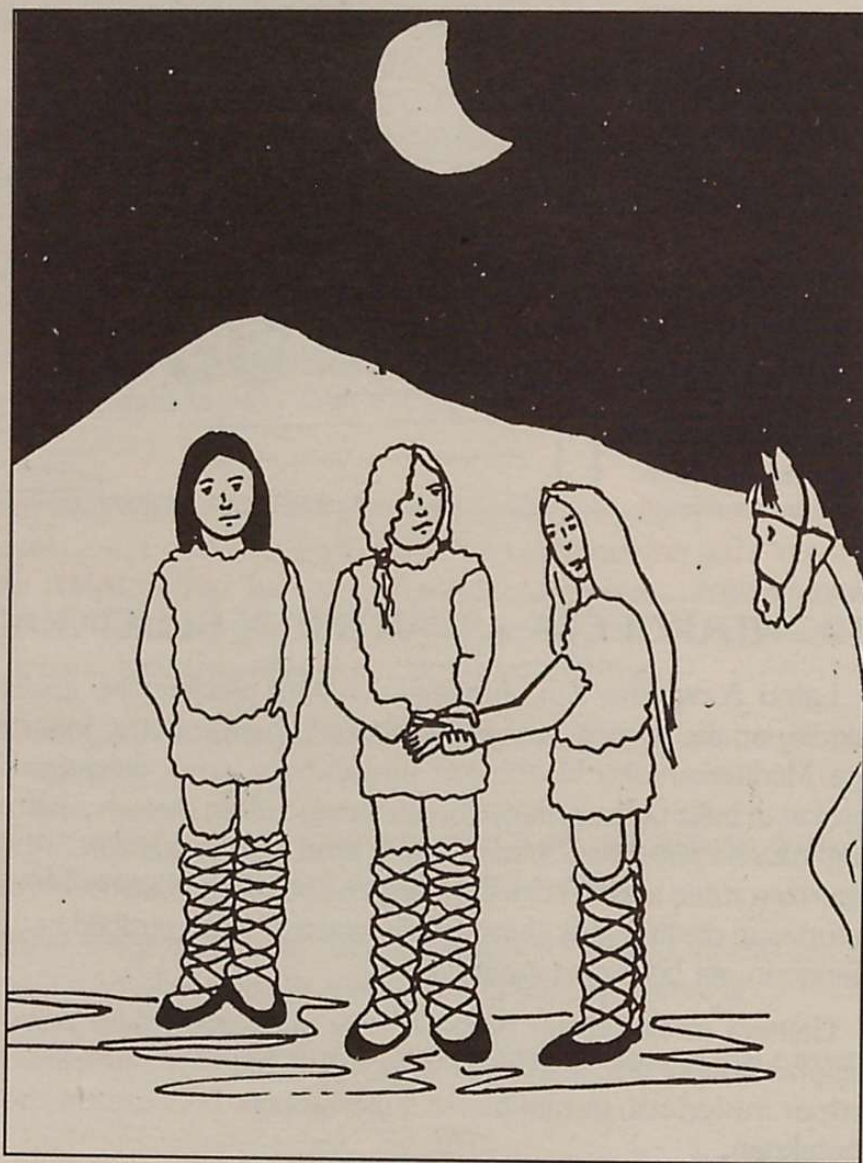
xiur aski gure elkarrekiko maitasuna Astarte eta Ilargiren eskuetatik zetorkigun! Zergatik ez?

Aspaldi egiten genuen lo elkarrekin, aspaldi partitzen genituen ogia eta ardoa, ohea eta ametsak,... baina oraindik zerbait gera zitzaigun gure lotura finka ahal izateko, gure jainkoren bedeinkapen babeslea! Behin honela esan nion, eta baita berak baieztatu ere. Handik astebetara dana prestatu zegoen. Urruti, oso urruti geunden geure aberrietatik, mendi zorrotz eta izoztu haietan,... elurra etengabeki botatzen zuen,... baina hala eta guztiz ere, gure ordua zen, bion ordua, eta berari jarraituz ezkondu egin ginen negu gorriko goiz elurtsu hartan.

Anibalen denda aurrean aldaretxo bat eraiki zen, eta bertan erdi erdian zegoen Anibal gure buruzagi haundia. Bere eskubian euskaldunen aztia eta ezkerretan gure sazerdote nagusia. Bakoitzak bere jainkoei egin zien eskeintza. Gure sazerdoteak Baal, Molotx eta Astarteri, euskal aztiak berriz, Ortzi, Mari eta Ilargiri. Geroxeago Anibalek nere esku eskubia eta lainoren ezkerre hartuz, bere sastagai bitartez ebaki sakon bana egin zigun gure eskumuturretan. Odo-la jarioan zegoen eta bi sazerdoteek gure eskuak hartuz odolaren bitartez lotu zituzten.

Une hura kontaezina da, adierazezinezkoa. Nik Lainoren odol beroa sumatu nuen nere gorputzatik, bere izaera nerearen barrundik,... Muxu gozoa eman genion elkarrieta orduantxe Anibalen hitzak aditu ahal izan genituen.

—Euskaldunen Ilargi jainkosa zuria eta gure Astarte argitsuak bedeinka dezaten bi neska mutil hauen elkarrekiko bidea, herioa beraietaz jabetu arte. Eurria edo elurra, pakea edo guda, maitasuna edo go-

9.- Euskaldunen Ilargi jainkosa zuria eta gure Astarte argitsuak bedeinka dezaten bi neska-mutil hauen bidea, herioa beraietaz jabetu arte!

rrotoa ez daitezen sekula izan jainkoek bedeinkatutako lotura honen oztopo!

Jainkoen bedeinkapena zuekin joan dedin beti, itsasoetako ura agortzen edo mendietako elur zuria txukatzen ez den bitartean! Zuen biziak itzaltzen ez diren bitartean!

Berehala, euskaldunen eztarrietatik irrintzi alai, basati, ozena,.. sortu zen aize kulkaren doinua urratuz. Huraxe zen dantza, kanta eta ardoari ekiteko ordua. Eta egun osoz horrela izan zen. Gau hartan izarrak ageri zeuden eta hilgora polita, dizdiratsu, itxaropenaz beteta,... guri begira irripartsu, apaltsu,...!

11.- «ELUR AZPIAN ETSIPENAREN ORDUTAN»

—Kontuz elefantearekin!!! —oihukatu zuen aurreko aldetik animalia gidatzen zuen gerlariak—.

Baina zoritxarrez beranduegi zen, elefantea elurrez estalirik zegoen hamildegi ertzean zanpatu eta gero, ikaragarritzko zulo ilun eta sakonera hamildu bait zen, berarekin batera gainean garrantzen zuen zama eta aldameneko bizpahiru gerlari eramanaz.

Hasieran, gerlarien ikarazko karraxiak elefantearen orru eta ekaitzaren doinu basatiarekin nahastu ziren; Pixkanaka pixkanaka hamildegiaren urrutitasunean urrundu ziren,... gero azken doinu labur, legorra,... eta berehala lehenoko doinu aspergarria: elurraren mara mara eta tximista argitsuen arteko trumoi danbada bildurgarriak. Ixiltasuna eta trixtura, bildurra eta etsipena, nazka eta gogoa,... osagai ederrak holako irudi danteskorentzako.

Bapatean trumoa baino sendoagoko ahotsa aditu genuen «AURRERA!!!» esanaz. Anibal zen, gure buruzagi haundia, gure itxaropenezko makila, gure askatasunaren aldeko gudari kementsu eta bulartsua! Bere ahotsak izugarritzko eragina zuen guregan, eta berak gidatu gintuen etsipenezko une latz eta gogor haietan Alpeetako mendi izoztuetatik zehar.

—Ikusi al duzu Laino?, Anibal bera zen!

—Bai Oiert!, —erantzun zion euskal tropen buruzagi gorenari, irmoki begiraturaz,—. Berbera zen!, a zer kemen haundiko gizona!, berarengatik ez balitz, aspaldi egongo litzake gudaloste hau porrot eginda. Hemen bagaude berari zor diogu, eta baita biharko egunean Erroma suntsitzen badugu ere!

—Ez dakit inoiz lortuko dugun! Garai batean, guda ibilaldi luze honi hasiera eman genionean, bat ere pentsatu gabe baietz esango nuke. Baina gaurko egoeran, bat ere indarrik gabe gaudenez, elurrez inguratutik, gudaroste erdia gaisorik eta beste erdia mendi madarikatu hontako zulo ilunetatik hamildurik, ez dakit zer lortu ahal izango dugun! Oraintxe hamildu den elefantea hamaseigarrena zen; Honela jarraitzekotan laster ez dugu bat ere izanen, zalditeria erdia galdurik daukagu,... holako martxan Erromako ateetaraino gerlari nekatu, gaiso eta bakan batzu, besterik ez dira iritsiko!

Anibal berak, nahiz eta ezer aipatu ez, begi bat galdu omen du izozturik, hotzak jota. Gauza izango ote da gure gizonak kanposantu hormatu honetatik bizirik atera ahal

izateko? Hauxe da nire bildur haundia Laino!

—Oiert, lasaitu zaitetz!, bai, ari gara franko sufritzen, baina Anibalek aurrera esaten digun bitartean, aurrera egin beharko dugu, berak ondo bait daki zein den garaipenaren bidea, eta nahiz eta latza izan, berari jarraitu behar gatzazkio askatasunaren eguna lortu arte!

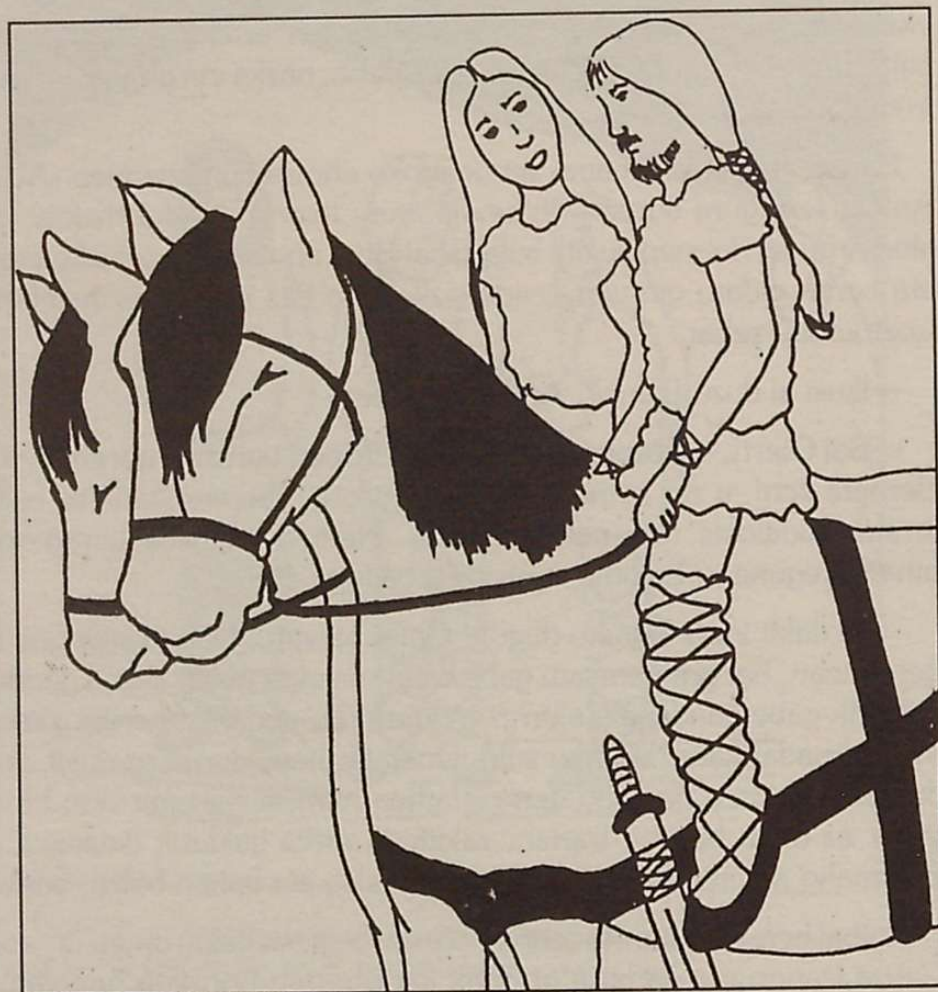
Ulertzen dizut, ene laguna, nik baditut baita ere nere kezka, nere bildurrak,... baina bihotzak Anibalen garaipen haundiaren berri ematen dit, eta guk euskaldunok berarekin batera irabaziko dugu! Akabo betiko erromatar erasoaldiak, akabo betiko erromatarrekiko ikara!

Euskal Herriko belarra ez da sekula gehiago erromatar zaldiek zanpaturik izango eta gure eguzki dizdiratsuak ez ditu inoiz gehiago beren metalezko arrano ankerrak argituko!

Askatasunezko egunsentia iristerakoan, hilda dauden gerlariak jaioko dira berriro. Bizirik gelditzen garenok Euskal Herri berri bat eraikiko dugu herriko seme-alabentzat. Euskararen ahotsak eramaten dituzten haizeak beste lurraldeetaraino eramango dute berria. Abestiek gure herriaren askatasunaz mintzatuko dira eta gaua berriro itzultzerakoan ilargiak eta izarrek euskaldunon ametsa gordeko dute: «Euskal Herri maitea»!

(jarraitzeko)

Egilea: KARLOX BARRENTSORO
Marrazkiak: ANE

10.- Oiert, lasaitu zaitetz, bai ari gara franko sufritzen, baina Anibalek aurrera esaten digun bitartean, aurrera egin beharko dugu, berak ondo bait daki zein den garaipenaren bidea.